

Partnersko nasilje

Bojić, Andreja

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:199:485190>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-16**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
PRAVNI FAKULTET
STUDIJSKI CENTAR SOCIJALNOG RADA

Andreja Bojić

PARTNERSKO NASILJE

ZAVRŠNI RAD

Zagreb, 2022.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
PRAVNI FAKULTET
STUDIJSKI CENTAR SOCIJALNOG RADA

Andreja Bojić

PARTNERSKO NASILJE

ZAVRŠNI RAD

Mentorica: dr. sc. Ines Rezo Bagarić

Zagreb, 2022.

Sadržaj:

Sažetak	1
1. Uvod	3
2. Partnersko nasilje.....	5
2.1. <i>Vrste i pojavnost partnerskog nasilja</i>	6
2.3. <i>Specifičnosti partnerskog nasilja u različitim skupinama</i>	12
2.4. <i>Posljedice partnerskog nasilja</i>	19
3. Utjecaj COVID-19 pandemije na partnersko nasilje.....	20
4. Prevencija partnerskog nasilja i uloga socijalnog rada.....	22
5. Zaključak	28
6. Literatura	30

Partnersko nasilje

Sažetak:

Nasilje je oduvijek bilo prisutno u društvu, a nasilje u partnerskim odnosima postao je široko prisutan društveni problem kojim se aktivno bavi sve više autora u svojim istraživanjima. Partnersko nasilje uključuje razne oblike ponašanja počinitelja prema žrtvi te ostavlja brojne negativne posljedice. Osim posljedica koje se javljaju kod žrtava partnerskog nasilja, javljaju se i neki negativni učinci kod stručnjaka koji se bave partnerskim nasiljem. Nasilje može biti prisutno među partnerima svake životne dobi, pa tako osim odrasle dobi postoji i partnersko nasilje u adolescentskim vezama koje također ima svoje specifičnosti. Krizne globalne situacije, poput pandemije uzrokovane koronavirusom, imaju snažan utjecaj na partnersko nasilje jer se ono u takvim situacijama povećava. Zbog svog intenziteta i obujma, javlja se sve veća potreba za radom na prevenciji problema partnerskog nasilja. Za rad na problemu partnerskog nasilja, jako je bitna suradnja nadležnih tijela kako bi se učinkovito suzbijao ovaj društveni problem.

ključne riječi: nasilje, partnersko nasilje, žrtva, adolescentske veze, COVID-19 pandemija

Intimate partner violence

Abstract:

Violence has always been present in society, and violence in partner relationships has become a widely present social problem that more and more authors are actively dealing with in their research. Partner violence includes various forms of behavior of the perpetrator towards the victim and leaves numerous negative consequences. In addition to the consequences that occur in victims of intimate partner violence, there are also some negative effects in experts who deal with intimate partner violence. Violence can be present between partners of any age, so in addition to adulthood, there is also partner violence in adolescent relationships, which also has its own specificities. Crisis global situations, such as the pandemic caused by the coronavirus, have a strong impact on partner violence because it increases in such situations. Due to its intensity and volume, there is an increasing need to work on the prevention of the problem of intimate partner violence. To work on the problem of intimate partner violence, the cooperation of competent authorities is very important in order to effectively combat this social problem.

Keywords: violence, intimate partner violence, victim, adolescent relationships, COVID-19 pandemic

Izjava o izvornosti

Ja, Andreja Bojić pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključiva autorica završnog rada te da u radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova te da se prilikom izrade rada nisam koristila drugim izvorima do onih navedenih u radu.

Ime i prezime: Andreja Bojić

Datum: 23.8.2022.

1. Uvod

Sve više autora se u svojim radovima bavi problematikom nasilja, no unatoč tome, u ovom području i dalje postoji puno prostora za istraživanje. Nasilje je postojalo oduvijek te je oduvijek u velikoj mjeri rasprostranjeno u društvu. Karakteristično je za gotovo sve inteligentne vrste i prisutno je u svakoj vrsti u kojoj postoji potreba jednog bića da dominira nad drugim (Žilić i Janković, 2016.). Unatoč mnogim pokušajima da se nasilje iskorijeni iz života ljudi, ono je i dalje prisutno diljem svijeta. Većina nasilja koristi se kako bi se dobila moć i kontrola nad drugim ljudima (Adler i sur., 1995.). Svjetska zdravstvena organizacija definira nasilje kao „namjerno korištenje fizičke snage i moći prijetnjom ili akcijom prema samome sebi, prema drugoj osobi, ili prema grupi ljudi ili čitavog zajednici, što bi moglo rezultirati ili rezultira ozljedom, smrću, psihološkim posljedicama, nerazvijenošću ili deprivacijom“ (WHO, 2002.). Nasilje se može opisivati i kao neprijateljsko ponašanje koje čini jedan pojedinac protiv drugoga te ono za njega može imati ozbiljne posljedice (Archer, 2000.). Prema prirodi nasilnog ponašanja, razlikuje se fizičko nasilje koje obilježava primjenjivanje sile koja može rezultirati fizičkom ozljedom (guranje, udaranje, gađanje predmetima), zatim seksualno nasilje u koje se ubraja bilo koji seksualni čin ili pokušaj njegova ostvarenja (uključuje i neželjene komentare seksualne prirode) te psihičko nasilje koje karakterizira psihička prisila i zadavanje osjećaja straha žrtvi (povreda dostojanstva, ugrožavanje, verbalno nasilje, psovanje) (WHO, 2002.).

Obiteljsko nasilje nije nova pojava u društvu već ono postoji od početka svijeta, no tek u posljednjim desetljećima se društvo počinje osvještavati o ovom problemu. Šezdesetih godina prošlog stoljeća počelo je prepoznavanje problema zlostavljanja djece, sedamdesetih se prepoznaje partnersko nasilje, osamdesetih je u prvom planu seksualno zlostavljanje djece, a devedesetih se pozornost počela davati i nasilju nad starijim članovima obitelji (Ajduković i Pavleković, 2004.). Nasilje u obitelji se prestaje smatrati privatnim problemom obitelji te se na njega gleda kao na ozbiljan globalni problem, a u javnosti se sve više smanjuje tolerancija prema ovoj pojavi (Radić i Radina, 2014.). Obitelj se definira kao primarna društvena zajednica u kojoj se ostvaruju reproduktivna, odgojna, gospodarska i zaštitna uloga, a svi članovi obitelji trebaju unutar nje ostvariti svoja prava. Nasilje u obitelji označava kršenje tih

prava, a uključuje skup ponašanja koja se čine s ciljem da se stvori kontrola nad drugom osobom, a to se postiže tako što se koristi sila, zastrašivanje, manipuliranje; ono uvijek podrazumijeva zlouporabu moći u odnosima koje karakterizira nejednakost položaja (Ajduković i Pavleković, 2004.). Dakle, iako se obitelj tradicionalno smatra temeljnom jedinicom društva, zbog učestalosti obiteljskog nasilja sve se više narušava slika obitelji kao sigurnog utočišta za svoje članove (Radić i Radina, 2014.). Autorice Bilić, Buljan Flander i Hrpka (2012.) su se u svojoj knjizi „Nasilje nad djecom i među djecom“ bavile problematikom obiteljskog nasilja, pa su definirale nasilje te njegove oblike i vrste osvrćući se prvenstveno na nasilje nad djecom. Navode kako postoje razne definicije nasilja: medicinske, pravne, znanstvene. Budući da to nisu jedinstvene definicije, otežano je istraživanje nasilja i postupanje u praksi. Unatoč raznolikosti definicija, svima im je zajedničko da ističu štetu i patnju koju počinitelji čine svojim postupanjem prema žrtvi nasilja te ističu bitne pretpostavke zlostavljanja, odnosno činjenice da se radi o trajnoj ili učestaloj izloženosti nasilju te namjernim nasilnim postupcima, da se nasilje odvija u kontekstu odnosa odgovornosti, povjerenja i moći te da su uključene posljedice koje mogu biti lakše ili teže uočljive (Bilić i sur., 2012.). Tradicionalno se zlostavljanje dijeli na četiri osnovne vrste, tjelesno, emocionalno i seksualno zlostavljanje te zanemarivanje. Tjelesno zlostavljanje uključuje pljuskanje, šamaranje, udaranje, odguravanje, premlaćivanje, grizenje, gušenje, gnječenje i slična ponašanja. emocionalno zlostavljanje karakteriziraju ponašanja poput odbacivanja, vikanja, prostačenja, ismijavanja i ruganja, kritiziranje, izoliranje, ignoriranje, manipuliranje, iskorištavanje, itd. Seksualno zlostavljanje uključuje seksualne aktivnosti bez kontakta, poput davanja seksualnih komentara, voajerizma, pokazivanja intimnih dijelova tijela, izlaganje pornografiji, ali i seksualne aktivnosti s kontaktom, primjerice dodirivanje osobe po intimnim dijelovima tijela, oralnog seksa ili trljanje genitalija po tijelu žrtve. Posljednji oblik je zanemarivanje koje može biti fizičko, emocionalno, edukativno ili medicinsko (Bilić i sur., 2012.).

2. Partnersko nasilje

Partnersko nasilje je ozbiljan društveni problem i potrebno je intenzivno raditi na njegovoj prevenciji i na njegovom zaustavljanju (Bakić i sur., 2017.). Javlja se u svakoj dobi, od adolescentske kada se osobe prvi put upuštaju u partnerske odnose pa do kasne odrasle dobi; neovisno o rasi, kulturi, socioekonomskom statusu; prisutno je i u homoseksualnim i u heteroseksualnim odnosima. Partnersko nasilje raste proporcionalno s duljinom partnerske veze, to je ponavljajuće ponašanje koje nekad eskalira, a nekad prestaje u fazi „medenog mjeseca“ kada partner koji je nasilan govori da to više neće činiti (Soua, 1999., prema Trbojević, 2016.). Partnersko nasilje je kompleksno područje za definiranje, za klasificiranje, za određivanje čimbenika rizika za njegovu pojavu. Ono je tek u sedamdesetim godinama prošlog stoljeća prepoznato kao društveni problem. Kako se partnersko nasilje počelo istraživati, kroz godine se uvidjelo da se ono ne događa samo u bračnim zajednicama, nego i u izvanbračnim, kao i u zajednicama homoseksualne orijentacije. Zato su neki istraživači bili usmjereni na istraživanje nasilja u bračnoj zajednici, a neki na istraživanje nasilja u intimnim vezama, dok se samo mali broj istraživanja bavio istraživanjem nasilja u homoseksualnim zajednicama (Sesar i Dodaj, 2004.).

Kada se počelo s istraživanjem partnerskog nasilja i čimbenika rizika za njegovo nastajanje, ideja istraživača je bila istraživanjima dokazati da je glavni čimbenik koji utječe na pojavu partnerskog nasilja zapravo patrijarhalni bračni odnos što bi značilo da je partnersko nasilje prisutno samo među bračnim partnerima. Kasnijim istraživanjima se ta teza pobila jer se evidentiralo postojanje partnerskog nasilja i u adolescentskim vezama (Sesar i Dodaj, 2004.). Također, bitna spoznaja u početnim istraživanjima o partnerskom nasilju je bila vezana za odnose između žrtve i počinitelja takvog nasilja. Primjerice, silovanje kao teži oblik spolnog nasilja prestao je biti asocijacija na nepoznate počinitelje prema nepoznatim žrtvama, već se utvrdilo da počinitelji i žrtve silovanja mogu biti osobe koje su u vrlo bliskim odnosima, pa čak mogu biti i bračni i izvanbračni partneri (Sesar i Dodaj, 2004.). Nasilje također može kod žrtve prouzročiti traumu, a traumatiziranje je ozbiljnija pojava kada ju počini partner kojeg žrtva poznaje, za razliku od nekog nepoznatog počinitelja nasilja. Partner ima lakši pristup žrtvi od počinitelja koji žrtvu ne poznaje,

partner poznaje dnevnu rutinu žrtve pa tako može fizički i emocionalno kontrolirati njezin svakodnevni život. Postoji još jedna činjenica koja znatno razlikuje nasilje koje počinu partner i kojeg počinu nepoznata osoba, a to je razdvajanje od počinitelja nasilja koje je puno teže kada je počinitelj partner žrtve zbog kompleksnosti i snage intimne veze koja postoji između dvaju partnera (Sesar i Dodaj, 2004.). Posebno mjesto u ovoj problematici zauzima fenomen seksualnog nasilja među bračnim parovima. Kroz prošlost, seksualno nasilje unutar bračne zajednice se najmanje izučavalo, prvenstveno zbog toga što ga mnoga društva nisu smatrali problemom jer se smatralo da ulazak na bračnu zajednicu podrazumijeva i bespogovorni pristanak na seksualne odnose. Zbog takvog društvenog uvjerenja, mnogim državama je trebalo duže vrijeme da bi priznali postojanje seksualnog nasilja u braku, te da bi uveli njegovo sankcioniranje (Čudina-Obradović i Obradović, 2006.). Teško je raspravljati o temi seksualnog nasilja jer je patrijarhalno razmišljanje duboko ukorijenjeno u naše društvo koje i dalje smatra kako je žena u braku vlasništvo muža i sukladno tome, njemu je dozvoljeno da ima ženu kad god on to poželi (Đunđek, 2011.). U širem smislu, seksualno nasilje u braku označava seksualni čin supruga bez dozvole supruge i ono često prati tjelesno nasilje. Ono uključuje uglavnom tri različita oblika: seksualna prinuda kao neželjeni spolni čin koji je suprug prinudio od supruge na načine koji ne uključuju tjelesno nasilje, zatim silovanje kao seksualni čin ishoden tjelesnim nasiljem supruga, te na kraju seksualno zlostavljanje odnosno nanošenje ozljeda na razne sadističke načine (Čudina-Obradović i Obradović, 2006.). Silovanje u braku ima sva obilježja klasičnog silovanja, njime se želi dokazati moć i postići kontrola, a cilj nije samo zadovoljiti seksualne potrebe i nagone (Đunđek, 2011.).

2.1. Vrste i pojavnost partnerskog nasilja

Kroz godine istraživanja partnerskog nasilja, razvijene su brojne tipologije intimnog partnerskog nasilja (Johnson, 2006.). Tipologije su identificirane temeljem raznih čimbenika kao što su ozbiljnost i učestalost nasilja, psihopatologija počinitelja, kontekst i posljedice nasilja (Carlson i Jones, 2010.).

Autorice Ajduković i Pavleković (2004.) su istaknule da se nasilje među partnerima javlja u više oblika. Prvo je tjelesno nasilje koje uključuje brojne pojavne oblike,

čupanje kose, guranje, šamaranje, udaranje rukama ili nogama, udaranje predmetima, korištenje oružja da bi se nanijela ozljeda, nanošenje opekline. Svi ovi oblici mogu rezultirati lakim ili teškim ozljedama, a osim nanošenja ozljeda, tjelesno nasilje ponekad može dovesti do pokušaja ubojstva, a čak i ubojstva (Ajduković i Pavleković, 2004.). Sljedeći oblik je psihičko nasilje kojemu je cilj stvoriti kontrolu nad žrtvom putem raznih zabrana, prijetnji, uvreda, a uključuje i ponašanja poput ismijavanja, omalovažavanja, ucjenjivanja. Ovaj oblik nasilja je posebno koban za psihičko zdravlje i ličnost žrtve. Nadalje, partnersko nasilje uključuje i seksualno nasilje, koje povezuje tjelesno i psihičko nasilje, a uključuje seksualno uznemiravanje, seksualnu zloupotrebu, incest, silovanje. Posljednji oblik nasilja koje se vezuje za partnersko nasilje je ekonomsko nasilje putem kojeg počinitelj nasilja uskraćuje ili oduzima financijska i drugih sredstava za život žrtve. Može uključivati, primjerice, neplaćanje alimentacije, kontrolu kućnog budžeta, provjeravanje potrošenog novca, nedozvoljavanje sudjelovanja u financijskim odlukama i slična ponašanja (Ajduković i Pavleković, 2004.). Dakle, osim fizičkog, psihičkog i seksualnog nasilja, u raznim dokumentima i znanstvenim radovima, iako najmanje istraživano, spominje se i ekonomsko nasilje kao jedan od oblika nasilja u intimnim vezama. Ekonomsko nasilje je 2009. godine uvršteno i u hrvatsko zakonodavstvo, odnosno regulirano je Zakonom o zaštiti od nasilja u obitelji (Klasnić, 2011.). Različiti oblici nasilja u intimnim vezama su uglavnom isprepleteni pa ih je teško razgraničiti, a tako je i ekonomsko nasilje jedan oblik kontrole kojim partner koji je nasilan pokazuje svoju moć nad partnericom, čime ugrožava njezina elementarna prava poput prava na adekvatan standard života ili prava na sigurnost, itd. Ekonomsko nasilje u užem smislu definira se kao nejednaka kontrola nad zajedničkim resursima, uključuje uskraćivanje pristupa novcu, uskraćivanje zapošljavanja ili edukacije, dok u širem smislu ono uključuje i uništavanje imovine partnerice, krađu ili onemogućavanje da se raspoláže vlastitom imovinom i/ili resursima (Klasnić, 2011.).

Nadalje, autorice Sesar i Dodaj (2004.) su u svom radu prikazale četiri tipa partnerskog nasilja koja su opisali autori Kelly i Johnson. Prvo je partnersko nasilje koje karakterizira prisila i kontrola, a u njega se ubrajaju ponašanja poput zastrašivanja, prijetnji, ponižavanja, podcjenjivanja, izoliranja. Počinitelj se koristi

ovim tipom nasilja kako bi efikasno kontrolirao žrtvu. Drugi tip obilježava partnersko nasilje kao reakcija na napad koje označava trenutnu reakciju na doživljeno nasilje kojoj je cilj da žrtva zaštiti sebe ili druge od ozljeđivanja. Žrtve posežu za ovim oblikom nasilja kad shvate da odgovaranje počinitelja od nasilja nije učinkovito već pogoršava situaciju u kojoj se nalaze. Najčešći tip partnerskog nasilja je situacijsko nasilje koje u jednakoj mjeri čine i muškarci i žene, a događa se kada rasprava između partnera preraste u fizičko nasilje jer partneri imaju poteškoće u nenasilnom rješavanju konflikta. Ovakvo nasilje uključuje blaže oblike ponašanja poput stiskanja i guranja, te verbalne agresije, a žrtva ne razvije strah. Posljednji oblik partnerskog nasilja je ono potaknuto razvodom ili razdvajanjem. Na ovakvo ponašanje počinitelje potiče neka situacija ili događaj koji je obilježio partnerski odnos, primjerice razdvajanje, odlazak iz stana, odvođenje djece, otkrivanje ljubavne afere i slično. Karakterizira ga jedna ili dvije epizode nasilnog ponašanja u kojima dođe do ozbiljnog i atipičnog gubitka kontrole kod počinitelja koji ne negira počinjeno ponašanje, već se osjeća posramljeno. Počinitelj ovog tipa partnerskog nasilja je najčešće partner koji je ostavljen ili šokiran razvodom. Takva ponašanja uključuju iznenadne verbalne ili fizičke napade, ali mogu se i manifestirati kao gađanje partnera raznim predmetima, uništavanje imovine, itd (Kelly i Johnson, 2002., prema Sesar i Dodaj, 2004.).

U svom radu iz 2006. godine, autor Michael Johnson se osvrnuo na vlastiti rad koji je napisao nekoliko godina prije, u koji je bila uključena tipologija partnerskog nasilja koja se temeljila samo na individualnog razini. No, kad je raspravu pomaknuo na dijadnu razinu, vidljivo je da je takva tipologija usmjerena samo na individualnoj razini preuska jer je uključeno samo ponašanje jednog partnera. Kad je u obzir uzeo ponašanje oba partnera u partnerskom odnosu, autor je identificirao četiri vrste partnerskog nasilja. Prvi tip nazvao je situacijsko partnersko nasilje koje se odnosi na partnerske veze u kojima je uključen pojedinac koji jest nasilan, ali ne koristi kontrolu nad partnerom, a partner također ne koristi kontrolu te može, ali i ne mora biti nasilan. Drugi tip je nasilni otpor, tip partnerskog nasilja u kojem je pojedinac nasilan i kontrolira, a njegov partner pokazuje isto takvo ponašanje. Nadalje, treći tip partnerskog nasilja nazvan je intimni terorizam. Ovdje je specifično da je pojedinac nasilan i koristi kontrolu, a njegov partner ne koristi takve taktike te može biti nasilan

ili nenasilan u tom partnerskom odnosu. Posljednji tip zove se međusobna nasilna kontrola, odnosi se na parove gdje nasilni pojedinac koristi kontrolu, a u vezi je sa partnerom istog ponašanja (Johnson, 2006.). Autor također navodi kako je u heteroseksualnim vezama intimni terorizam čine gotovo isključivo muškarci, dok nasilni otpor čine gotovo isključivo žene, a preostala dva tipa su rodno simetrični. Naposljetku valjalo bi naglasiti i taktike kontrole na koje se autor referira u ovoj tipologiji. To su taktike koje ne uključuju nasilje prema partneru, a ovdje se ubrajaju prijetnje, ekonomska kontrola, korištenje privilegija i kažnjavanja, korištenje djece, izolacija, emocionalno zlostavljanje i seksualna kontrola (Johnson, 2006.).

Carlson i Jones (2010.) u svom su radu iznijeli nekoliko tipoloških pristupa partnerskog nasilja koji su kroz godine nastali kao rezultat neslaganja između teoretičara obiteljskog nasilja koji otkrivaju da je partnersko nasilje rezultat sukoba i svađa, te da mu temelj nije patrijarhalna kontrola već da su i muškarci i žene u podjednakoj mjeri počinitelji partnerskog nasilja (Archer, 2000., prema Carlson i Jones, 2010.); te s druge strane feminističkih teoretičara koji tvrde da je nasilje utemeljeno u činjenici da je muškarac taj koji u partnerskom odnosu želi postići kontrolu i dominaciju nad svojom partnericom (Walker, 1979., prema Carlson i Jones, 2010.) Neke od tih tipologija koje su stvorili drugi autori su: tipični, antisocijalni i sociopatski zlostavljač (Gondolf, 1988., prema Carlson i Jones, 2010.); tipologija u kojoj postoji nasilnik isključivo u obitelji, granični zlostavljač i općenito nasilan asocijalni zlostavljač (Holtzworth-Monroe i Stuart, 1994., prema Carlson i Jones, 2010.), potom podjela na nepatološke, pasivno agresivne i antisocijalne zlostavljače (Hamberger i sur., 1996., prema Carlson i Jones, 2010.), potom podjela zlostavljača na „pit bullove“ i „kobre“ (Gottman i sur., 1995., prema Carlson i Jones, 2010.); te troklasna tipologija partnerskog nasilja, prva klasa je bez nasilja, druga klasa je ona s niskom razinom nasilja, a treća klasa je ona s umjerenom do težom razinom nasilja (Simpson i sur., 2007., prema Carlson i Jones, 2010.). Iako su ove tipologije različite, postoje sličnosti među nekim tipovima koje navode autori. Kako bi praktičari bolje razumjeli ove tipologije, stvoren je model nazvan „kontinuum sukoba i kontrole“ koji vizualno predstavlja integraciju utemeljenih tipologija partnerskog nasilja. To nije nova tipologija, nego su određeni čimbenici iz gore navedenih tipologija integrirani u tri skupine smještene na kontinuum od sukoba do

kontrole. Prva skupina u kontinuumu uključuje tipičnog zlostavljača, nasilje koje se odvija isključivo u obitelji, situacijsko nasilje u paru, nepatološke zlostavljače te klasu s niskom stopom nasilja. Ova je skupina pozicionirana najbliže konfliktu jer predstavlja nasilje koje se događa kada sukobi izmaknu kontroli, ali vode niskoj razini agresije i rijetko dođe do ozbiljnog nasilja. Druga skupina se kreće dalje niz kontinuum sukoba i kontrole, a uključuje asocijalnog, graničnog i pasivno agresivnog zlostavljača, uključuje tip „pitbulla“ te klasu s umjerenom stopom nasilja. Nasilje je u ovoj skupini češće, ali se obično ne događa izvan partnerskog odnosa. Treća skupina je na kontinuumu najbliže kontroli jer ju moć i kontrola karakteriziraju. Uključuje sociopatskog, antisocijalnog zlostavljača te tip „kobre“, ali uključuje i intimni terorizam. Nasilje se može dogoditi često, pa i izvan partnerskog odnosa, a moguće je i da počinitelj koristi nenasilne metode kontrole poput zastrašivanja i izolacije (Carlson i Jones, 2010.).

Što se tiče pojavnosti obiteljskog i partnerskog nasilja, detaljni uvid u godišnje podatke moguće je pronaći u Izvješću o radu Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova koje se objavljuje za svaku prethodnu godinu. Sljedeći podaci pokazuju dinamiku prijavljenih slučajeva nasilja u obitelji, kao i oštećenih osoba zbog nasilja u obitelji, u posljednje tri godine, kako bi se vidjela usporedba podataka u 2019. godini neposredno prije pandemije, te u 2020. godini koju je obilježila pandemija popraćena epidemiološkim mjerama, a na kraju tu su i podaci iz 2021. godine. U 2019. godini prijavljeno je 9 626 osoba za prekršaje nasilja u obitelji, od čega 78% muškarci, a 22% žene. Zbog ovih prekršaja oštećeno je čak 10 647 osoba, među kojima je 65% ženskih žrtvi, a u 35% slučajeva žrtve su muškarci. Također, vidljivo je kako je počinjeno 4460 slučajeva nasilja u obitelji, te je zbog njega oštećeno 4641 osoba koje su žrtve (Izvješće o radu Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova, 2019.). U 2020. godini počelo je djelovanje koronavirusa na svakodnevni život, što je rezultiralo promjenom podataka o pojavnosti nasilja u obitelji. Naime, prijavljeno je 8539 prekršaja nasilja u obitelji (77% njih počinili su muškarci, a 22% žene), a oštećeno je 9888 osoba. U kaznenopravnom spektru, vidljiv je porast kaznenog djela nasilja među bliskim osobama, odnosno broj prijavljenih kaznenih djela iznosi 5747, a broj žrtvi povećan je na 5960 (Izvješće o radu Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova, 2020.). U 2021. godini ponovno je došlo do smanjenja prijavljenih prekršaja

nasilja u obitelji, jer ta brojka sad iznosi 8368, a broj žrtava je 9564. Broj kaznenih djela među bliskim osobama povećao se za 12% u odnosu na prethodnu godinu te iznosi 6452 slučaja, od čega na nasilje u obitelji opada čak 1661. Zabilježeno je 6656 žrtvi. Ovi podaci ukazuju na višegodišnji trend smanjenja broja slučajeva u području prekršajnopravne zaštite uz istovremeni porast broja slučajeva u području kaznenopravne zaštite što upućuje na zaključak da sustav borbe protiv obiteljskog i partnerskog nasilja ne ulijeva povjerenje žrtvama nasilja i odvraća ih da prijave i lakše oblike nasilja koji spadaju u prekršajnopravnu sferu jer čekaju da obiteljska i partnerska situacija eskalira te tako pređe u sferu kaznenog prava kad posljedice već budu tragične (Izvjешće o radu Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova, 2021.).

2.2. Zakonodavni okvir u Hrvatskoj

Već u Ustavu Republike Hrvatske propisane su odredbe o obvezi zaštite ljudskih prava, te o zabrani zlostavljanja i diskriminacije. Republika Hrvatska je potpisala brojne međunarodne pravne instrumente iz područja zaštite od nasilja, koji su obogatili nacionalno zakonodavstvo i čine pravni okvir koji je usmjeren zaštititi žrtava partnerskog i obiteljskog nasilja. Među tim instrumentima ističe se Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda Vijeća Europe, Konvencija UN-a o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena te Konvenciju Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji. Među nacionalnim pravnim propisima i strateškim dokumentima najviše se ističu Obiteljski zakon, Kazneni zakon, Prekršajni zakon. Zakon o socijalnoj skrbi, Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji, Protokol o postupanju u slučaju nasilja u obitelji (Nacionalna strategija zaštite od nasilja u obitelji, 2017.).

Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji regulira pitanje obiteljskog i partnerskog nasilja, u njemu se propisuju prava koje imaju žrtve obiteljskog nasilja, osobe na koje se Zakon odnosi, definirani su oblici nasilja u obitelji, ali i prekršajnopravne sankcije za zaštitu od obiteljskog nasilja (Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji, NN 70/2017., čl.1). Na samom početku zakonskog teksta ističe se činjenica da su postupci koji se pokreću po ovom Zakonu hitni te da sva nadležna tijela trebaju djelovati hitno i postupati obzirno prema žrtvi obiteljskog zakona i njezinim pravima, a također je važno da žrtve razumljivo upoznaju s njihovim pravima koja imaju sukladno ovom

Zakonu. Zakon propisuje nekoliko prava koja se garantiraju žrtvama obiteljskog nasilja, primjerice pravo na pristup službama za potporu žrtvama nasilja u obitelji, pravo na zaštitu od zastrašivanja i odmazde, pravo na zaštitu dostojanstva dok se žrtvu ispituje kao svjedoka, pravo da žrtvu ispituje osoba istog spola, itd. (Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji, NN 70/2017., čl.4, čl.6). Zakon definira žrtvu obiteljskog nasilja kao osobu koja zbog doživljenog nasilja trpi posljedice fizičke ili psihičke prirode, neku imovinsku štetu ili druge posljedice koje ugrožavaju njezina elementarna prava i slobode. U te osobe ubrajaju se bračni i izvanbračni drugovi, životni partneri ili neformalni životni partneri te njihova zajednička djeca, srodnici po tazbini, po krvi u ravnoj lozi ili u pobočnoj lozi do trećeg stupnja, ali i posvojitelj i posvojenik (Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji, NN 70/2017., čl.8). Zakonom o zaštiti od nasilja u obitelji se u takvu vrstu nasilja ubraja nekoliko oblika, uključujući primjenu fizičke sile koja ne stvara ozljede na tijelu žrtve, zatim fizičko kažnjavanje ili ponižavajući postupci nad djecom, psihičko nasilje koje rezultira povredom dostojanstva žrtve, spolno uznemiravanje, ekonomsko nasilje kojim se brani ili onemogućuje žrtvi da raspolaže imovinom te na kraju, zanemarivanje potreba koje imaju osobe s invaliditetom ili strije osobe čime im se ugrožava dostojanstvo i nanosi patnja (Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji, NN 70/2017., čl 10). Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji propisuje zaštitne mjere, novčane ili kazne zatvora te druge prekršajnopravne sankcije koje regulira Prekršajni zakon. Svrha ovih zaštitnih mjera je da se obiteljsko nasilje spriječi, kao i da se otklone okolnosti koje pogoduju ponovnom počinjenju nasilja u obitelji te da se osigura zaštita zdravlja i sigurnosti žrtvama (Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji, NN 70/2017., čl.11). Zaštitne mjere koje sud može izreći sukladno ovom zakonu su obvezni psihosocijalni tretman, zabrana približavanja, uznemiravanja ili uhođenja žrtve, udaljavanje iz zajedničkog kućanstva te obvezno liječenje od ovisnosti (Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji, NN 70/2017., čl.13).

2.3.Specifičnosti partnerskog nasilja u različitim skupinama

Laici će na spomen partnerskog nasilja izjaviti kako je muškarac u najčešćim slučajevima počinitelj nasilja nad ženom. Čak će partnersko, a i obiteljsko nasilje

izjednačiti sa nasiljem muža nad ženom, čemu su i usmjerena istraživanja, ali i akcije prevencije (Ajduković, 2000., prema Čudina-Obradović i Obradović, 2006.).

Spoznaje koje objašnjavaju dinamiku nasilja nad ženom u partnerskim odnosima su većinom dobivene iz intervjua sa zlostavljanim ženama koje su smještene u skloništa u koja su pobjegle od počinitelja nasilja (Mamula i Ajduković, 2000., prema Čudina-Obradović i Obradović, 2006.). U skloništu u Duluthu u SAD-u, aktivisti su provodili intervjue sa zlostavljanim ženama i saznali da su muževi zlostavljači stjecali nadzor nad ženama na više različitih načina, od tjelesnog, seksualnog i emocionalnog zlostavljanja pa sve do zastrašivanja. Stvaranjem takve vrste nadzora nad ženama, muškarci bi ih ubacili u odnos ovisnosti, gdje bi žene bile uvjerene da nema izlaza iz tog odnosa (Pence i Paymar, 1993., prema Čudina-Obradović i Obradović, 2006.). Ova taktika kojom muškarac čini nasilje nad ženom tako što stvara nadzor nad njom, definira se kao patrijarhalni terorizam jer je odraz patrijarhalnog obiteljskog modela u kojem muškarac vodi cijelu obitelj. Ovaj oblik nasilja je čest i svaki put je sve jači jer muškarac teži stvaranju potpune kontrole nad ženom. Karakteristično je da žena kao žrtva prihvaća ovaj oblik nasilja, ali pasivno, jer misli da je bespomoćna i da izlaz ne postoji. Ovakav oblik stvaranja kontrole muškarca nad ženom se čini kao začarani krug kojeg se ne može prekinuti, te je izlaz vidljiv jedino u napuštanju počinitelja nasilja ili podlijevanju nasilju (Johnson, 1999.; 2003., prema Čudina-Obradović i Obradović, 2006.). Uobičajeno ovaj oblik ponašanja sadrži tri faze: fazu porasta napetosti, fazu u kojoj se dogodi nasilni događaj te fazu medenog mjeseca i ispričavanja. Kasnije se te faze skraćuju jer je nasilno ponašanje češće, te izostaje faza medenog mjeseca. Kasnija istraživanja su pokazala da rezultati dobiveni samo intervjuiranjem žena iz skloništa ukazuju na nasilje koje su žene doživjele u najtežim oblicima budući da su poslije toga morale potražiti pomoć u skloništu (Ajduković, 2000a., prema Čudina-Obradović i Obradović, 2006.). Zato drugo istraživanje objašnjava dinamiku nasilja nad ženom, ali osvrćući se na žene koje nisu sudjelovale u nikakvom tretmanu pomoći kao što je sklonište. Baš suprotno, u ovom slučaju se ne radi o ženama koje su doživljavale ekstremni oblik nasilja, nego o onima koje su barem jednom bile žrtve partnerskog nasilja, ali manjeg intenziteta. U ovakvim partnerskim odnosima počinitelj nasilja se prestaje ponašati nasilnički već nakon jedne do dvije godine u partnerskom odnosu, a

žene na takav oblik nasilja ne reaguju pasivno niti poriču postojanje nasilja, što je puka suprotnost od partnerskog nasilja koje je prisutno u ekstremnijim oblicima. Žene koje doživljavaju manje intenzivno nasilje su svjesne što doživljavaju u partnerskom odnosu, te teže pobuni protiv partnera, pa čak i bijegu i traženju pomoći. Ukratko, žene koje su žrtve u ovim odnosima žele se samozaštititi pa takvo ponašanje i manifestiraju (Johnson, 2003., prema Čudina-Obradović i Obradović, 2006.). Žene mogu na različite načine reagirati na nasilje doživljeno od svog partnera, a uglavnom se te reakcije svedu ili na aktivno rješavanje problema ili na potpuno izbjegavanje i negiranje problema i njegovog rješenja. Ako je žena odlučila djelovati aktivno kako bi riješila ovaj problem, potrebno je da procjeni situaciju i razradi plan ponašanja, a puno pomaže i socijalna potpora koju žena može dobiti u članovima obitelji, prijateljima pa čak i službama zdravstva ili socijalne skrbi. Postoje mnogi faktori zbog kojih je teško pribjeći ovom načinu reakcije na nasilje jer se ovaj način ostvari vrlo rijetko i uglavnom je neuspješno. Zato su žene napunjene osjećajem poniženja i razočaranja, pa se okreću tome da negiraju postojanje problema, da se ponašaju obrambeno, a tome pridonosi i njihova želja da zadrže obitelj na okupu. Ovakve reakcije one često manifestiraju na više raznih načina, prvenstveno pretjeranim konzumiranjem lijekova, ali i pasivnim djelovanjem, opravdavanjem i prihvaćanjem nasilja. Također, žene često žive u svijetu takozvanih naknada koje dobivaju od svojih nasilnih partnera, koje uključuju obećanja ili poklone (Pavleković i sur., 2000., prema Čudina-Obradović i Obradović, 2006.).

Kroz istraživanja je uočeno da i muškarci mogu biti žrtve nasilja, a ne samo počinitelji, te da žene mogu biti i aktivne počiniteljice nasilja nad muškarcima, a ne samo reaktivne, odnosno počiniteljice nasilja iz obrane (Straus i Gelles, 1975., prema Čudina-Obradović i Obradović, 2006.). Odbacile su se dotadašnje zablude o ženskom nasilju koje su postojale u društvu, a neke od njih su da žene nisu nasilne, da su žene nasilne isključivo u samoobrani, da posljedice ženskog nasilja nisu tako značajne kao što je u suprotnom slučaju te da žensko nasilje nije velik društveni problem dok muško nasilje jest (Čudina-Obradović i Obradović, 2006.; prema Fiebert, 2001., prema Čudina-Obradović i Obradović, 2006.). Usporedba muškog i ženskog nasilja pokazala je da su u oba slučaja prisutni slični motivi za postizanjem kontrole i osвете, da su obje vrste nasilja prisutne u sličnoj mjeri te da društvo

drukčije gleda na ove dvije vrste nasilja, odnosno strože se percipira nasilje nad ženama nego nasilje nad muškarcima (Felson, 2002., prema Čudina-Obradović i Obradović, 2006.). Dinamika nasilja nad muškarcima je istog oblika kao i dinamika nasilja nad ženama, a isto tako posljedice se javljaju u istom obliku prema muškarcima kao i prema ženama (Migliaccio, 2002., prema Čudina-Obradović i Obradović, 2006.).

Također, dugo godina su se problemi u adolescentskim vezama zanemarivali jer su se takve veze smatrale neozbiljnima, no kako se partnersko nasilje u adolescentskoj dobi sve više rasprostranjivalo, povećala se i pažnja javnosti da se bavi ovim problemom i da razvija programe prevencije (Vagi i sur., 2012., prema Trbojević, 2016.). Stručnjaci koji su se kroz povijest bavili temom partnerskog nasilja, uglavnom su istraživali nasilje među partnerima odrasle dobi, primjerice bračne parove, a tek je u posljednje vrijeme nasilje u mladenačkim vezama postalo interesantno za razumijevanje istraživanje znanstvenicima u svijetu, ali i kod nas (Ajduković, Löw i Sušac, 2011.). Uočeno je kako postoji sve veća zastupljenost partnerskog nasilja u adolescentskoj dobi te da se u ovoj razvojnoj fazi života javljaju prvi oblici nasilja među partnerima (Rapoza i Baker, 2008., prema Trbojević, 2016.). Partnersko nasilje koje se događa u adolescentskoj dobi, razlikuje se od onog koje pogađa ljude u odrasloj dobi, jer se adolescenti nalaze u takvoj životnoj fazi kada se intelektualno, moralno i socio-ekonomski razvijaju, a doživljeno nasilje im u velikoj mjeri takav razvoj narušava (Soua, 1999., prema Trbojević, 2016.). Specifičnost adolescentske dobi je što mladići i djevojke dolaze u fazu razvoja kada počinju razvijati sasvim novi oblik bliskog odnosa s osobom koja im je privlačna, ali na drukčiji način od bliskih odnosa koje imaju s drugim ljudima iz okoline, s obitelji, prijateljima, školskim kolegama. Počinju uspostavljati i razvijati ljubavne odnose koji se razlikuju od prijateljskih ljubavi i ljubavi prema članovima obitelji. Razvijanje takvog bliskog odnosa je složen proces jer ga prate brojne karakteristike o kojima treba razmišljati, kao što su lojalnost i povjerenje, tolerancija i samokontrola, upravljanje vlastitim emocijama i prepoznavanje tuđih, socijalne vještine i slično. To je odnos u koji ulaze dvije mlade osobe koje kroz interakciju istražuju nepoznat teren, žele ispuniti svoje potrebe, a istovremeno moraju brinuti o svojim postupcima prema toj drugoj osobi (Ajduković i sur., 2011.). U adolescenciji, mladi počinju

pridavati pažnju osobama s kojima žele uspostaviti intimne romantične odnose. Pronalazak partnera i održavanje partnerske veze za adolescente je neka vrsta obveze, ali i pritiska s kojim se nije lako nositi jer se nalaze u fazi adolescencije, koje je ionako za njih zahtjevan razvojni period života (Landis, 1952., prema Trbojević, 2016.). Iskustva partnerskih odnosa su za njih nepoznata jer se u adolescentskoj dobi pri put počinju s njima susretati (Trbojević, 2016.). Budući da načini ostvarivanja potreba kod dvaju partnera mogu biti vrlo različiti, neizbježni su sukobi koji također čine dio svakog bliskog odnosa. Rješavanje sukoba do kojih dođe u adolescentskim vezama ovisi o tome da li mladi partneri znaju upravljati sukobima, zanimaju li ih samo vlastiti ili i tuđu interesi u takvom sukobu te brinu li za dobrobit drugog partnera u tom odnosu, jer ovakva sukobljena ponašanja mogu stvoriti potencijal za razna nasilna ponašanja. Partneri u mladenačkoj vezi žele postići cilj do kojeg im je stalo, a pritom koristiti razna ponašanja koja im se u tom trenu ne čine kao nasilna iako jesu, primjerice kontroliranje partnera ili partnerice, korištenje pritisaka, želja za dominacijom (Ajduković i sur., 2011.). Prvi pokazatelji partnerskog nasilja u doba adolescencije su guranje, udaranje ili prijetnje među partnerima koje se javljaju već u srednjoškolskoj dobi, a mladi to mogu shvatiti na pogrešan način, odnosno takva nasilnička ponašanja mogu tretirati kao znakove ljubavi (Glass i sur., 2003., prema Trbojević, 2016.). Psihološko nasilje je najčešći oblik počinjenog nasilja u partnerskim vezama adolescenata te počinitelj koristi psihološko nasilje kao prvi korak u partnerskoj vezi, on činjenjem takvog oblika nasilja narušava žrtvi samopouzdanje te ju ponižava da dobije osjećaj moći, iako osobe u mladenačkoj dobi nisu svjesne tih posljedica (Ajduković i Ručević, 2009.). Osim fizičkog, psihičkog i seksualnog oblika koji karakteriziraju partnersko nasilje, kod adolescenata je sve više prisutan još jedan oblik nasilja koji uključuje proganjanje partnera ili partnerice putem slanja raznih poruka ili postavljanje ponižavajućih fotografija na društvene mreže. Ovakva ponašanja se zanemaruju jer se smatraju načinom pokazivanja ljubavi i pažnje prema partneru i često su nevidljiva jer odrasli nisu aktivni na društvenim mrežama. Specifičnost ovog nasilja je što je sve više intenzivan zbog tehnološkog razvoja, a počinitelj nasilja ne mora niti napustiti svoja četiri zida kako bi održavao kontrolu nad žrtvom i njezinim društvenim životom jer njome manipulira i ponižava ju „na daljinu“ (Vagi i sur., 2012., prema Trbojević, 2016.). Iako je u adolescentskim

vezama prisutno, rijetko se govori o relacijskom nasilju, obliku nasilja u kojemu se partnerska veza koristi da bi jedan partner manipulirao ili psihološki zlostavljao drugog partnera kako bi ispitao njega i njegovu ljubav, a koji uključuje nasilna ponašanja poput prijetnji raskidanjem partnerske veze, „flertanje“ s drugim osobama pred partnerom i želja da se partnera učini ljubomornim. Relacijsko nasilje je najbliže psihološkom obliku nasilja, jer uključuje ponašanja koja nisu jasno vidljiva i mogu se prekriti dvostrukim značenjima, ali unatoč tome, ona mogu dovesti do negativnih posljedica. Žrtva stvara negativnu sliku sebe jer joj počinitelj nasilja poručuje kako je ona kriva za njegovo takvo ponašanje. Razvija se disfunkcionalna partnerska veza s nesigurnom povezanošću među partnerima, žrtve svjesno ostaju prisutne u takvom odnosu, a to se onda projicira i na ostale bliske odnose (Schad i sur., 2008., prema Trbojević, 2016.).

Istraživanja provedena u Sjedinjenim Američkim Državama i Kanadi pokazala su da nasilje u partnerskim vezama mladih nije rijetka pojava te da je čak trećina mladih počinila neki oblik nasilja u vezi (Marcus, 2007.), te da je čak 12% američkih adolescenata počinilo fizičko nasilje u vezi (Halpern i sur.). Poseban problem leži u činjenici da djevojke koje dožive partnersko nasilje u adolescentskoj vezi, imaju znatno veći rizik da budu žrtve partnerskog nasilja i u odrasloj dobi (Smith i sur., 2003.). Istraživanja partnerskog nasilja kroz godine su pokazala da kod adolescenata prevladava uzajamno nasilje, no kada je samo jedan od partnera u mladenačkoj vezi nasilan, u većem broju slučajeva radi se o djevojkama. Valja istaknuti da fizičko nasilje najčešće viktimizira samo djevojke, dok ostale oblike nasilja čine oba partnera u vezama pa su psihičko i emocionalno nasilje uzajamni (Ajduković i sur., 2011.). Domaće istraživanje nasilja u adolescentskim vezama pokazalo je kako su djevojke sklonije doživljavati i činiti psihičko nasilje dok mladići u više slučajeva koriste pritisak i razne oblike seksualnog nasilja (Hodžić, 2007.). Također, pokazalo se da su u partnerskim vezama mladih najčešća ona ponašanja kojima jedan partner želi dominirati i kontrolirati drugog partnera, a takva ponašanja uključuju ljubomoru, posesivnost, kontrolu, emocionalno ucjenjivanje, optuživanje. S druge strane, seksualno nasilje i fizički napadi su u vezama mladih rijetka pojava (Hodžić, 2007.). Ovo istraživanje također je pokazalo da mladići u adolescentskoj dobi više zastupaju tradicionalni stav o rodnim ulogama pa sukladno tome često ne prepoznaju određena

ponašanja kao nasilje, za razliku od djevojaka. Važno je istaknuti da iako velik broj mladih barem jedno doživi neki oblik nasilja u partnerskoj vezi, jako malo njih se usudi to s nekim i podijeliti zbog straha, srama ili nepovjerenja. Nekolicina mladih koja bi se i odlučila obratiti nekome po pitanju partnerskog nasilja, uglavnom bi se tražila pomoć od bliskih prijatelja umjesto od neke odrasle osobe ili čak institucija koje su odgovorne za ove poteškoće (Hodžić, 2007.). Ajduković, Löw i Sušac (2011.) su proveli istraživanje na uzorku od 623 učenika trećih razreda strukovnih škola i gimnazija diljem Hrvatske koji su u posljednjih 6 mjeseci bili u vezi. Sukladno svjetskim istraživanjima, pokazalo se da je nasilje u vezama mladih i u našem podneblju vrlo raširena pojava, jer je velik broj mladih izjavilo kako je u posljednjih šest mjeseci doživjelo nasilje u vezi (86%), a još veći broj srednjoškolaca je izjavio da je nasilje u vezi i počinilo (93%). Iz rezultata je vidljivo da su djevojke te koje češće čine fizičko i psihičko nasilje, a mladići su svojim odgovorima potvrdili da takve oblike nasilja češće doživljavaju što je suprotno dosadašnjim istraživanjima i pokazuje da je došlo do promjene u trendu jer i djevojke u podjednakoj mjeri čine i doživljavaju nasilje. Mogući razlog za ove rezultate je što je među mlađim generacijama manje prisutan tradicionalan način razmišljanja, a također djevojke su slobodnije i otvorenije u vezama pa se to može manifestirati i nasilnim ponašanjem prema partnerima (Ajduković i sur., 2011.). Rezultati istraživanja su pokazali da je velika povezanost između nasilja u vezi mladih i važnosti osobnih prava, jer adolescenti u vezama imaju određene zahtjeve i očekivanja od partnera koje mogu iskazati na neprikladan način koji kod partnera izazove reakciju neodobravanja, a moguće i nasilnu reakciju. Tada se povećava i vjerojatnost da i oni sami uzvrate nasilnim ponašanjem (Ajduković i sur., 2011.). Istraživanje je dovelo do zaključka je da je u Hrvatskoj velik postotak mladih koji čine i doživljavaju partnersko nasilje, što ukazuje na veliku potrebu za razvojem i provedbom programa prevencije koji su usmjereni na nasilje u mladenačkim vezama, a posebice trebaju težiti povećanju znanja o tome kako se partneri u vezi trebaju ponašati jedan prema drugome što znatno povećava sigurnost i kvalitetu njihove ljubavne veze. Nasilje u vezama mladih ozbiljan je problem te se u njegovoj prevenciji treba usmjeriti na razvijanje povjerenja koje mladi trebaju imati prema institucijama i osobama koje im mogu pomoći po pitanju doživljavanja nasilja u vezi (Ajduković i sur., 2011.).

2.4. Posljedice partnerskog nasilja

Posljedice koje partnersko nasilje može ostaviti na partnere žrtve partnerskog nasilja mogu biti tjelesne ili psihičke. Tjelesne posljedice uglavnom nastaju kao neposredan i dugoročan rezultat partnerskog nasilja, a manifestiraju se kao tjelesne ozljede i njihove posljedice u obliku narušenog zdravlja, što uključuje primjerice visok tlak i nesanicu. Psihičke posljedice uključuju depresiju, sklonost alkoholu ili drogama, PTSP, smanjeno samopouzdanje i/ili samopoštovanje, misli o suicidu. Kada je osoba žrtva zlostavljanja u partnerskom odnosu, to se može manifestirati i u promjenama u životnom položaju te osobe. Žrtva se može početi socijalno izolirati, izostajati s posla ili podbaciti u roditeljstvu (Anderson, 2002., prema Čudina-Obradović i Obradović, 2006.).

Partnersko nasilje nad ženama rezultira mnogobrojnim posljedicama koje se manifestiraju u raznim oblicima, uključuju tjelesne ozljede, ginekološke probleme, slabo ukupno zdravstveno stanje, ali i mentalne posljedice poput depresije, anksioznosti, panike (Bakić i sur., 2017.). Kad se žene žrtve nasilja javljaju liječniku neposredno nakon doživljenog nasilja od strane partnera, obično imaju posljedice koje su jasno vidljive poput ozljeda na licu i tijelu, posebice dijelovima koji su prikriveni odjećom, zatim hematome, ogrebotine, opekline, porezotine, tragove gušenja, itd (Ajduković i Pavleković, 2004.). Ukoliko je žena doživjela i seksualni oblik partnerskog nasilja, moguće je uočiti razne ozljede na grudima, spolnom organu, ali i spolno prenosive bolesti, pa čak i neplaniranu trudnoću (Burge, 1997., prema Ajduković i Pavleković, 2004.). Psihičko nasilje rezultira posljedicama koje su uglavnom na prvi pogled gotovo nevidljive, poput osjećaja nemira napetosti, straha, srama, krivnje. Žena gubi samopouzdanje, javljaju joj se poremećaju spavanja, hranjenja te se može predati zlouporabi alkohola ili droga. Osjeća se rastreseno, dezorijentirano i dekoncentrirano, a moguća su i agresivna ponašanja prema sebi i drugima, pa čak i pokušaji suicida (Ajduković i Pavleković, 2004.). Osim akutnih ozljeda, kod žena žrtvi partnerskog nasilja javljaju se kronični zdravstveni problemi poput nesаницe, kroničnog umora, želučanih smetnji, bolova u mišićima, anemije, migrene. Često se liječnicima javljaju žene na kojima nisu vidljive tjelesne ozljede kao posljedica partnerskog nasilja, već one traže da im se propiše terapija analgeticima ili antidepresivima, što jasno ukazuje na partnersko

nasilje koje je dugotrajno prisutno u tom partnerskom odnosu (Ajduković i Pavleković, 2004.).

Osim posljedica koje partnersko nasilje izaziva kod žena, i to uglavnom u obliku zdravstvenih problema, partnersko nasilje nad ženom može imati i velike ekonomske posljedice na šire društvo, jer se javljaju povećani troškovi u sustavu socijalne skrbi, zdravstvenom sustavu i sustavu pravosuđa, a također i zbog smanjene aktivnosti zlostavljanih žena na tržištu rada (ICRW, 2009., prema Bakić i sur., 2017.).

3. Utjecaj COVID-19 pandemije na partnersko nasilje

Na temelju prikupljenih podataka, istraživači su zaključili da je u doba pandemije došlo do globalnih promjena po pitanju kriminala, točnije povećana mu je struktura i opseg, a te promjene su posebno vidljive kod partnerskog nasilja jer su razne međunarodne organizacije istaknule njegovo povećanje u pandemiji. To nije bila neočekivana novost, već pojava koja je bila već viđena u vrijeme prethodnih pandemija, primjerice pandemije uzrokovane bolešću Ebola (Bertok i sur., 2021.).

Na početku COVID-19 pandemije, mnogi su stručnjaci najavljivali pojavu „pandemije u sjeni“, odnosno upozoravali su na potencijalni negativan učinak pandemije na partnersko nasilje. Smatrali su da će se promjene u svakodnevnom životu odraziti na njegovu učestalost i težinu (Kovčo Vukadin i Miroslavljević, 2022.).

U tijeku širenja COVID-19 pandemije uzrokovane novim koronavirusom, uvedene su brojne zaštitne javnozdravstvene mjere kojima je cilj bio suzbiti njezino širenje, a istovremeno utjecati na dobrobit i ponašanje ljudi jer se paralelno povećavala vjerojatnost obiteljskog nasilja, a posebice partnerskog nasilja nad ženama (Bertok i sur, 2021). Kako je 2019. godine novi koronavirus vodio u stanje karantene u cijelom svijetu, pozornost svijeta se preusmjerila na aspekte javnog zdravstva, no ironično mjere koje su uvedene s ciljem zaštite ljudi od zaraze novim virusom zapravo su paralelno vodile većem izlaganju ljudi nasilju (Holmes i sur, 2020., prema Buttell i Ferreira, 2020.). I Hrvatska je tako nakon proglašenja pandemije uvela stroge mjere

socijalnog distanciranja kako bi se smanjilo širenje virusa. Tako je u ožujku 2020.godine u Hrvatskoj počelo uvođenje restrikcija poput zatvaranja škola i fakulteta te prelaska na *online* nastavu, zabrane javnog okupljanja i sportskih događaja, zatvaranje granica te ugostiteljskih objekata i trgovina osim onih s nužnim proizvodima (Škorić, 2022.).

Svjetska zdravstvena organizacija je procijenila kako se prije pandemije 35% žena u svijetu tijekom svog života susrelo s doživljenim partnerskim nasiljem (WHO, 2017., prema Buttell i Ferreira, 2020.), a javnozdravstvene mjere za zaštitu ljudi od COVID-19 pandemije povećavaju količinu vremena koje žene moraju provesti sa svojim nasilnim partnerima kod kuće što utječe na to da se povećava njihov rizik od doživljavanja partnerskog nasilja (WHO, 2020., prema Buttell i Ferreira, 2020.).

Telefonske linije namijenjene za pomoć žrtvama očekivale su u periodu pandemije porast potražnje njihovih usluga, no svjedočili su suprotnom jer je broj poziva pao i do 50% (Fielding, 2020., prema Evans i sur., 2021.). Stručnjaci ovog područja znaju da partnersko nasilje nije opalo u pandemijskom razdoblju nego je žrtvama bilo teško, gotovo nemoguće povezati se sa nadležnim službama kako bi prijavile nasilje i potražile pomoć (Evans i sur, 2021.). To možda objašnjava zanimljiv podatak koji je primjetan u Italiji, koja je imala jako stroge zaštitne mjere protiv širenja korona virusa, a paralelno je stopa prijave partnerskog nasilja bila niža nego u drugim državama (Bertok i sur, 2021.). Naime, zaštitne mjere su otežale prijavu partnerskog nasilja i traženje pomoći, žrtve partnerskog nasilja su bile pod povećanom kontrolom svog počinitelja nasilja pa se nisu usudile tražiti pomoć. Ključno je da se u takvim globalnim krizama žrtve na razne načine dobro informira o tome gdje i kako mogu potražiti pomoć (Bertok i sur, 2021.). Također, policija i druga tijela nadležna za provedbu normi imaju manje vremena i stručnog osoblja kako bi odgovorili na problem partnerskog nasilja, posebice jer u periodu pandemije svoje prioritete pomiču ka provođenju karantene i kontroliranju socijalne distance i drugih mjera zaštite (Škorić, 2022.).

Bertok i suradnici (2021.) su ispitali kako je COVID-19 pandemija utjecala na partnersko nasilje u Sloveniji, te uočili nekoliko grupa razloga zbog kojih je pandemija imala utjecaj na partnersko nasilje. Razlozi su brojni i isprepleteni, a

možemo ih promatrati kroz nekoliko slojeva. Prvi je sloj vezan uz individualne faktore budući da tijekom pandemije razlozi poput gubitka posla, povećanja neplaćenog rada, financijskog pritiska dolazi do višestrukih i dalekosežnih psiholoških posljedica, od ljutnje do depresije, stresa, anksioznosti, impulzivnosti, PTSP-a i rizika od zlouporabe alkohola kao neadekvatnog odgovora na ove stresore, a isto tako povećavaju se sukobi među partnerima što povećava rizik za pojavu partnerskog nasilja. Drugi sloj razloga vezan je uz odnos između žrtve i počinitelja što znači da je u pandemiji povećana njihova međuovisnost, partneri puno vremena provode zajedno što može rezultirati povećanom kontrolom ponašanja i socijalnih kontakata. Treći sloj uključuje zajednicu što znači da u pandemijskom razdoblju nedostaje potpora žrtvama jer im je otežan dolazak do nadležnih institucija i ustanova, prvenstveno zbog kontrole koju čini nasilni partner, ali i zbog prilagođenog rada ustanova iz sustava socijalne skrbi, zdravstva, policije, nevladinih organizacija. Nadalje, četvrti sloj odnosi se na društvo u cjelini, a ovdje pandemija ima najveći utjecaj jer dolazi do gospodarske, zdravstvene, socijalne krize, ograničenog kretanja, itd (Bertok i sur, 2021.).

Dakle, mjere koje su poduzete kako bi se spriječilo širenje bolesti COVID-19 su za žrtve obiteljskog i partnerskog nasilja značile strogo ograničenje kretanja, a samim time zatvaranje u domu sa vlastitim počiniteljima nasilja. Osim toga, zbog poduzetih mjera zaštite od koronavirusa, u znatnoj mjeri im je ograničen pristup raznim oblicima pomoći i podrške, pa im one nisu pravovremeno i adekvatno osigurane. Za žrtve partnerskog nasilja, boravak u vlastitoj kući postao je dvosjekli mač, jer su s jedne strane sigurne po pitanju zaštite od koronavirusa, dok su s druge strane u velikoj opasnosti jer se svakodnevno izoliraju sa svojim zlostavljačem (Škorić, 2022.).

4. Prevencija partnerskog nasilja i uloga socijalnog rada

Za punu učinkovitost u rješavanju problema partnerskog nasilja nužna je suradnja niza službi od kojih izuzetno važnu ulogu ima socijalna skrb. Vrlo bitan preduvjet za učinkovito djelovanje i provođenje planiranih mjera su i kompetentni stručnjaci koji

djeluju u javnim službama i organizacijama civilnog društva, a zdravstveni radnici također zauzimaju istaknuto mjesto među njima (Pavleković, 2003., prema Racz, 2014.).

Stručnjaci često ne znaju kako postupiti u radu sa žrtvama te kako pristupiti problemu doživljenog nasilja, primjerice ne znaju trebaju li direktno spominjati partnerske odnose i obiteljske probleme. Profesionalni djelatnici koji u svom radu dolaze u dodir sa žrtvama partnerskog nasilja, policija, savjetovatelji, socijalni radnici, zdravstveni djelatnici, mogu u radu s njima koristiti strategiju moći i kontrole ili strategiju zastupanja (Ajduković i Pavleković, 2004.). Strategija moći i kontrole je karakteristična po tome što narušava povjerljivost prema korisniku te zanemaruje njegovu potrebu za sigurnošću. Stručnjaci ovom strategijom šalju korisnicima poruku da oni znaju što je za njih najbolje što nikako ne doprinosi njihovom osnaživanju, već naprotiv, problemi korisnika se umanjuju, nasilje koje su žrtve proživjele se normalizira i na taj način se žrtvu indirektno osuđuje i ne poštuje. S druge strane, tu je strategija zastupanja koju stručnjaci mogu koristiti kako bi izbjegli ovakve posljedice. Stručnjaci ovom strategijom šalju korisnicima poruku da vide što im se događa, da razumiju kako se osjećaju te da su tu da bi im pomogli. To je poruka koja je korisna kako bi se žrtve nasilja osnažile, a osim toga ulijeva im se povjerenje u ono što govore jer stručnjaci prihvaćaju iskustva korisnika i prepoznaju ih kao negativna te im pružaju podršku i informacije kako bi im se osigurala sigurna budućnost (Ajduković i Pavleković, 2004.). Radi boljeg strukturiranja situacije i boljeg međusobno razumijevanja potrebno je oprezno voditi razgovor i koristiti dobre komunikacijske vještine, od vještina aktivnog slušanja do komponenti za kvalitetno vođenje razgovora: postavljanja pitanja, ohrabrivanja, sažimanja, reflektiranja, itd. Također, važno je kvalitetno voditi razgovor sa žrtvama nasilja jer su one u ovakvim kriznim situacijama preplavljene osjećajima tuge, straha, tjeskobe, bespomoćnosti, gubitka kontrole, čak pokazuju dekoncentraciju, zaboravljivost, nemir (Ajduković i Pavleković, 2004.).

Prisutnost nasilja u obitelji i partnerskim odnosima često ostaje skriveno od centra za socijalnu skrb jer se žrtve plaše novih posljedica pa ne traže pomoć, a ostali koji imaju informacije o nasilju, o istom i ne progovaraju niti ga prijavljuju. Liječnici,

susjedi, drugi članovi obitelji, škola, najčešće se ne žele uplitati u obiteljsku dinamiku, ali i zbog neugode o ovim problemima šute (Ajduković i Pavleković, 2004.). Zato je Obiteljskim zakonom regulirano da je svatko dužan prijaviti centru za socijalnu skrb povredu prava djeteta, osobito ako je to prouzrokovano fizičkim ili psihičkim nasiljem, spolnom zloporabom, zanemarivanjem ili zlostavljanjem djeteta (Obiteljski zakon, NN 103/2015., čl.103, st.1). Što se tiče uloge socijalnih radnika u radu sa žrtvama nasilja u obitelji ili partnerskim odnosima, moguće im je pružiti i usluge savjetovanja (Ajduković i Pavleković, 2004.). Savjetovanje je jedna od socijalnih usluga koju regulira Zakon o socijalnoj skrbi, a u njegovom procesu stručna osoba u neposrednom kontaktu potiče korisnika na razvoj novih mogućnosti da bi prevladali životne poteškoće te stručnjak može s korisnikom raditi individualno ili zajedno s njegovim članovima obitelji (Zakon o socijalnoj skrbi, NN 18/2022., čl.81, st.1).

Vlada Republike Hrvatske je također prepoznala nasilje nad ženama kao prioritetan javnozdravstveni problem pa je iz tog razloga do sada usvojila već tri Nacionalne strategije zaštite od nasilja u obitelji. U navedenim Strategijama navedeni su ciljevi s kojima se radi na zaštiti od nasilja u obitelji, a prioritetnim ciljem ističe se promicanje međusektorske suradnje, odnosno umrežavanje različitih javnih službi i organizacija civilnog društva koje se bave pružanjem pomoći i podrške žrtvama nasilja u obitelji. Ova suradnja je bitna kako bi se po pitanju zaštite od nasilja djelovalo koordinirano i učinkovito (Racz, 2014.). Trenutno je na snazi već spomenuta Nacionalna strategija zaštite od nasilja u obitelji za razdoblje od 2017. godine do 2022. godine.

Osim Nacionalne strategije, Vlada Republike Hrvatske je još 2005. godine usvojila prvi Protokol o postupanju u slučaju nasilja u obitelji, no posljednje izmjene i dopune Vlada je usvojila 2019.godine sukladno novim zakonskim propisima. Svrha ovog Protokola je osiguranje pravovremene i učinkovite provedbe postojećih propisa o zaštiti žrtvi obiteljskog nasilja te unapređenje suradnje nadležnih tijela, ali i dugoročni utjecaj na smanjenje nasilja. Jasno je da sprečavanje obiteljskog nasilja i zaštita žrtvi nije moguće ostvariti bez međusobne suradnje i povezanosti nadležnih tijela koja postupaju u slučajevima obiteljskog nasilja i bave se zaštitom žrtvi nasilja.

U ta tijela ubrajamo policiju, zdravstvo, pravosuđe, centre za socijalnu skrb, odgojno obrazovne ustanove i organizacije civilnog društva, a mediji također imaju značajnu ulogu u utjecanju na stavove javnosti o nasilju u obitelji te unapređenje svijesti javnosti o ravnopravnosti muškaraca i žena (Protokol o postupanju u slučaju nasilja u obitelji, 2019.).

U protokolu su nabrojana opća načela kojih se svi stručnjaci koji unutar nadležnih tijela rade na poslovima zaštite i podrške žrtvama obiteljskog nasilja trebaju pridržavati. Tu spadaju primjerice, načelo obveze žurnog postupanja povodom nasilja u obitelji ili načelo kojim se obvezuje stručnjake da prema žrtvama postupaju obzirno, nepristrano i stručno (Protokol o postupanju u slučaju nasilja u obitelji, 2019.).

Centar za socijalnu skrb kao jedno od nadležnih tijela koje postupaju po pitanju nasilja u obitelji, u radu sa počiniteljima i žrtvama ima cilj poduzeti mjere i radnje, kao i pružati podršku, a sve to unutar svojih propisanih ovlasti i radi zaštite žrtvi i njezine obitelji. Protokolom se navodi kako Centar za socijalnu skrb u slučaju saznanja ili sumnje na nasilje u obitelji treba žurno i bez odgode prijaviti taj slučaj policiji, zatim žurno uspostaviti kontakt sa žrtvom obiteljskog nasilja i poduzeti mjere da se nasilje zaustavi i da se zaštititi sigurnost žrtve. Taj kontakt se može uspostaviti pozivom u Centar za socijalnu skrb ili izvidom na teren. Po potrebi, socijalni radnici mogu osigurati žrtvi zdravstvenu zaštitu te ju upoznati i informirati o njezinim pravima i postojećim mogućnostima zaštite, kao i o postupcima institucija u slučaju obiteljskog nasilja, ali i njezinoj ulozi i obvezama u takvim postupcima. Centar treba uputiti žrtvu na institucije, organizacije civilnog društva i odjele za podršku žrtvama, ali i na Nacionalni pozivni centar za žrtve kaznenih djela i prekršaja. Nadalje, potrebno je u suradnji sa žrtvom izraditi Plan sigurnosti. Bitno je ponuditi, pa čak i osigurati siguran smještaj za žrtvu nasilja i njezinu djecu kada je to prijeko potrebno. Kada su slučajevi neodgodivi i potrebno je ukloniti neposrednu opasnost za život, zdravlje ili sigurnost žrtve, socijalni radnik može donijeti i usmeno rješenje o priznavanju prava na uslugu privremenog smještaja. Takvo usmeno rješenje se izvršava bez odgode. Također, od stručnjaka socijalne skrbi, očekuje se da izvrše početnu procjenu potreba kako bi utvrdili je li žrtvi potrebno pružiti psihološku, pravnu ili novčanu pomoć.

Osim toga, žrtvi treba pomoći da ostvari prava na besplatnu pravnu pomoć. Ako je slučaj na kojem se radi uključivao i nasilje nad djetetom ili nasilje kojemu je dijete svjedočilo, potrebno je bez odgode stupiti u kontakt s djetetom i obitelji kako bi se procijenila ugroza djeteta u obitelji te zajedno sa mišljenjima drugih tijela donijeti zaključak o tome ima li potrebe poduzeti neku od mjera za zaštitu prava i dobrobiti djeteta. Također, ako stručni tim Centra utvrdi da su interesi roditelja ili skrbnika nesukladni interesu djeteta, djetetu će se za zaštitu njegovih prava i interesa imenovati posebnog skrbnika. Stručnjaci Centra također trebaju obaviti razgovor s počiniteljima nasilja kako bi ga upozorili na odgovornost i posljedice koje nosi njegovo nasilno ponašanje te mu ponuditi stručnu pomoć s ciljem promjene vlastitog ponašanja. Još jedna ovlast koju ima Centar je da vodi slučaj u skladu s individualnim planom, koordinirati postupkom, pratiti učinke, evaluirati slučaj. Ako je potrebno, moguće je uputiti prijedlog sudu kako bi se izrekla zaštitna mjera prema počinitelju nasilja ili mjera za zaštitu prava i dobrobiti djeteta. Još neke od propisanih ovlasti koje ima Centar za socijalnu skrb je dostava podataka o žrtvi koje su potrebni nadležnim tijelima, kao i dostava preporuka nadležnim tijelima za provođenje pojedinačne procjene potreba žrtve (Protokol o postupanju u slučaju nasilja u obitelji, 2019.).

Kada se osvrnemo na adolescentske partnerske veze i prevenciju nasilja u njima, nalazimo vrijedan primjer u hrvatskoj praksi. Ajduković i Low Stanić (2014.) su osmislili preventivni program koji bi znatno pridonio suzbijanju partnerskog nasilja u vezama mladih. U suradnji sa stručnjacima iz srednjih škola, stvorili su radionice na kojima se teži postići nekoliko ciljeva kod učenika trećih razreda srednjih škola u Hrvatskoj: razjasniti mladima uvjerenja o sigurnoj vezi; povećati im poznavanje vlastitih prava u vezama; podići razinu prepoznavanja nasilja u vezi; povećati razinu prepoznavanja vlastitog nasilnog ponašanja; osvijestiti spremnost na prekidanje nasilnih ponašanja; povećati spremnost na traženje pomoći u slučaju partnerskog nasilja (Ajduković i Löw Stanić, 2014.). Budući da se na čak sedam studija pomagačkih smjerova uveo izborni kolegij usmjeren na prevenciju partnerskog nasilja, studenti su dobili zadatak da provedu navedene radionice u srednjim školama kao praktični zadatak unutar ovih kolegija. Samo provođenje projekta nije bilo radno i financijski zahtjevno, a na ovaj su se način studenti psihologije, socijalnog rada,

socijalne pedagogije i učiteljskog fakulteta osposobili za rad na preventivnim radionicama s mladima, a također su se i pobliže bavili načinima suzbijanja partnerskog nasilja. Prevencijom se učenici već u srednjoškolskoj dobi uče metodama nenasilnog rješavanja sukoba kako nasilje ne bi postalo obrazac ponašanja u njihovom budućem životu (Ajduković i Löw Stanić, 2014.).

Od profesionalaca koji rade neko od pomagačkih zanimanja se očekuje da razvijaju i održavaju jasan presjek između profesionalne i privatne domene. Ta pretpostavka je očekivana jer stručnjaci moraju zaštititi sami sebe i svoje obitelji, ali istovremeno i svoje korisnike (Goldblatt i sur., 2009.). No, kod stručnjaka pomagačkih struka koji rade s osobama koje su proživjele nasilje u obitelji ili partnersko nasilje, javljaju se određene emocionalne reakcije i psihološke posljedice. Najčešći učinci koji se javljaju kod stručnjaka zbog rada s traumama i krizama koje su složenije prirode su sagorijevanje, kontratransfer i posredna traumatizacija (Ajduković i Pavleković, 2004.). Sagorijevanje ili *burnout* je najmanje povoljna posljedica koja se javlja kod stručnjaka nakon kroničnog izlaganja profesionalnom stresu, stručnjaci su emocionalno iscrpljeni što se pokazuje kroz umor, frustriranost, obeshrabrenost, nemotiviranost, nezainteresiranost i ravnodušnost prema klijentima. Kontratransfer ili protuprijenos je emocionalna reakcija koja se kod stručnjaka javlja prema klijentu jer stručnjak ima nerazrješene teškoće u osobnoj prošlosti koje su u interakciji s onim što proživljava korisnik, primjerice, ako je socijalni radnik u svom životu doživio partnersko nasilje, to utječe na njegov odnos prema korisniku koji je također žrtva partnerskog nasilja. Na kraju, tu je posredna trauma koja označava da događaji koje je doživio korisnik djeluju na pomagača kao da ih je on sam doživio pa zbog toga i pomagač pokazuje slične emocionalne reakcije kao korisnik, primjerice proživljava noćne more, stanje depresivnosti ili bespomoćnosti, razdražljivosti (Ajduković i Pavleković, 2004.).

Goldblatt i suradnici (2009.) su istraživali utjecaj rada s intimnim partnerskim nasiljem na partnerske odnose i rodni identitet socijalnih radnika tako što su proveli intervju sa socijalnim radnicama zaposlenima u centrima za tretman obiteljskog nasilja u Izraelu. Ispitali su kakvo iskustvo imaju socijalne radnice u radu s počiniteljima i žrtvama partnerskog nasilja i načine kako ta iskustva utječu na

njihove privatne živote. Istraživanje je pokazalo da su granice između profesionalnog i privatnog života zamagljene te da radno iskustvo utječe na intimne veze i rodni identitet socijalnih radnica, odnosno da njihova profesionalna karijera vodi sveukupnom preispitivanju njihovih partnerskih odnosa, a također im se mogu probuditi i rodna pitanja te pitanja o njihovom identitetu kao žene i kao supruge (Goldblatt i sur., 2009.). Rad u području partnerskog nasilja može kod stručnjaka probuditi veću prijetnju za njihov privatni život nego što bi to bilo u radu s drugim područjima s kojima se manje mogu identificirati. U slučaju partnerskog nasilja mogu iskusiti konflikte sa svojim partnerima, ali i slične poteškoće koje doživljavaju njihove korisnice sa svojim partnerima. Zaključak je jasan: granica između privatnog i profesionalnog života treba se uzeti u obzir prilikom obrazovanja socijalnih radnika za intervencije i rad u području partnerskog nasilja (Goldblatt i sur., 2009.).

5. Zaključak

Obiteljsko nasilje nije nova pojava u društvu nego je ono prisutno od pamtivijeka, no o njoj se tek nedavno počelo govoriti u javnosti. Tek je prije pedesetak godina obiteljsko nasilje prepoznato kao društveni problem i počela mu se pridavati pažnja u istraživačkom svijetu. Partnersko nasilje tek je jedan od brojnih oblika obiteljskog nasilja iako se ova dva pojma često poistovjećuju jer je laicima prva asocijacija na obiteljsko nasilje zapravo nasilje u intimnim partnerskim odnosima, a posebice prema ženama (Ajduković i Pavleković, 2004.). Osim toga, nije opravdano ni povezivati pojam partnerskog nasilja samo sa parovima odrasle dobi jer partnersko nasilje je postojano i široko rasprostranjeno i među adolescentima, dapače, više je istraživanje ovu tezu i potvrdilo (Ajduković i sur., 2011.). Problem obiteljskog nasilja je društveni problem koji zahtjeva i reakciju društva koja je odgovorna i pravovremena. Da bi se ovaj problem učinkovito rješavao, nužno je povezivati institucije koje međudjeluju po pitanju nasilja, ali i kvalitetnije koristiti mogućnosti koje propisuje zakonska regulativa. Nadležna tijela, ustanove i organizacije trebaju usklađeno djelovati kako bi zajedničkim snagama otkrivali i suzbijali nasilje te pružali pomoć i zaštitu žrtvama obiteljskog nasilja (Protokol o postupanju povodom nasilja u obitelji, 2019.). U prethodnim mjesecima porasla je pažnja istraživača za ispitivanjem povezanosti između trenutno aktualne pandemije koronavirusa i

partnerskog nasilja, a dosadašnji rezultati su pokazali kako je ovu povezanost teško potvrditi zbog tamne brojke, odnosno nasilje se u ovom slučaju događa iza zatvorenih vrata, dok su žrtve zbog karantene pod većom kontrolom počinitelja pa se ne usude potražiti pomoć (Bertok i sur, 2021.). Jasno je da partnersko nasilje kao uzrok mora iznjedriti i svoje posljedice, koje se manifestiraju u raznim pokazateljima. Bitno je spominjati i baviti se posljedicama nasilja kako bi se sukladno tome moglo raditi na prevenciji partnerskog nasilja (Ajduković i Pavleković, 2004.). Osim posljedica koje nasilje u obitelji ima na žrtve i počinitelje, postoji niz učinaka koje kod stručnjaka izaziva rad sa temom obiteljskog i partnerskog nasilja. Profesionalci pomagačkih zanimanja koji su dugoročno izloženi radu sa žrtvama obiteljskog i partnerskog nasilja, razvijaju psihološke i emocionalne posljedice koje mogu iznjedriti i učinke koji utječu na njihov daljnji rad u tom području, primjerice sagorijevanje ili posredna traumatizacija (Ajduković i Pavleković, 2004.). Unatoč dobroj praksi i napretku po pitanju zaštite od nasilja u obitelji i dalje nedostaje odgovarajuće pravne zaštite u kaznenim i prekršajnim postupcima za osobe koje su žrtve nasilja u intimnim partnerskim vezama (Izvešće o radu Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova, 2021.). Zbog osiguravanja takve zaštite potrebno je učiniti neke izmjene u načinu edukacije već u vrtićima, ali i u školama i na fakultetima, a posebice među stručnjacima pomagačkih profesija te medicinskim djelatnicima. Osim toga, nužno je i obavještavati javnost o toj problematici u cilju senzibilizacije, ali i promjene zakonodavstva kako bi se bolje štitile žrtve partnerskog nasilja (Ajduković i Pavleković, 2004.).

6. Literatura

- Adler, L. L., Denmark, F., & Walker, L. E. (Eds.). (1995). *Violence and the prevention of violence*. Greenwood Publishing Group.
- Ajduković, D. i Löw Stanić, A. (2014). Prevencija i djelotvorno pristupanje nasilju u vezama mladih putem školskog sustava. U A. Zdravec i M. Uzelac, *Nasilje ostavlja tragove – Zvoni za nenasilje!* (str. 160 -172). Zagreb: Centar za mirovne studije.
- Ajduković, D., Löw, A., & Sušac, N. (2011). Rodne razlike i prediktori partnerskog nasilja u mladenačkim vezama. *Ljetopis socijalnog rada*, 18(3), 527-55
- Ajduković, M. i Pavleković, G. (2004). *Nasilje nad ženom u obitelji*. Zagreb: Društvo za psihološku pomoć.
- Ajduković, M., & Ručević, S. (2009). Nasilje u vezama mladih. *Medicus*, 18(2_Adolescencija), 217-225.
- Archer, J. (2000). Sex differences in aggression between heterosexual partners: a meta-analytic review. *Psychological bulletin*, 126(5), 651.
- Bakić, H., Ajduković, D., & Barić, Ž. (2017). Uloga sigurne kuće u osnaživanju žena koje su preživjele partnersko nasilje. *Ljetopis socijalnog rada*, 24(1), 73-99.
- Bertok, E., Briški, L., Plesničar, M. M., & Filipčić, K. (2022). Nasilje u intimnim partnerskim odnosima tijekom epidemije COVID-19 u Sloveniji. *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, 43(2), 355-373.
- Bilić, V., Buljan Flander, G., & Hrpka, H. (2012). *Nasilje nad djecom i među djecom*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
- Buttell, F., & Ferreira, R. J. (2020). The hidden disaster of COVID-19: Intimate partner violence. *Psychological trauma: theory, research, practice, and policy*, 12(1), 197-198.
- Carlson, R. G., & Dayle Jones, K. (2010). Continuum of conflict and control: A conceptualization of intimate partner violence typologies. *The Family Journal*, 18(3), 248-254.

Čudina-Obradović, M., & Obradović, J. (2006). *Psihologija braka i obitelji*. Zagreb: Golden marketing-Tehnička knjiga.

Đunđek, S. (2011). Silovanje u obitelji ili kakvo smo mi to društvo?. *Policija i sigurnost*, 20(3), 449-452.

Evans, M. L., Lindauer, M., & Farrell, M. E. (2020). A pandemic within a pandemic—Intimate partner violence during Covid-19. *New England journal of medicine*, 383(24), 2302-2304.

Goldblatt, H., Buchbinder, E., Eisikovits, Z., & Arizon-Mesinger, I. (2009). Between the professional and the private: The meaning of working with intimate partner violence in social workers' private lives. *Violence against women*, 15(3), 362-384.

Halpern, C. T., Oslak, S. G., Young, M. L., Martin, S. L., & Kupper, L. L. (2001). Partner violence among adolescents in opposite-sex romantic relationships: Findings from the National Longitudinal Study of Adolescent Health. *American journal of public health*, 91(10), 1679-1685.

Hodžić, A. (2007). Nasilje ne prolazi samo od sebe: Izvještaj o istraživanju rodno uvjetovanog nasilja u adolescentskim vezama u Republici Hrvatskoj. *Zagreb: CESI*.

Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova (2020). *Izvješće o radu Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova za 2019. godinu*. Dostupno na mrežnoj stranici Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova: https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2020-08-24/161007/IZVJESCE_RAD_PRAVOBRANITELJICE_RAVNOPRAVNOST-SPOLOVA_2019.pdf

Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova (2021). *Izvješće o radu Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova za 2020. godinu*. Dostupno na mrežnoj stranici Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova: https://sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2021-04-01/135301/IZVJESCE_RAD_PRAVOBRANITELJICE_RAVNOPRAVNOST-SPOLOVA_2020.pdf

Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova (2022). *Izvješće o radu Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova za 2021. godinu*. Dostupno na mrežnoj stranici Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova: https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2022-04-01/153402/IZVJ_PRAVOBRANITELJICA_RAVNOPR_SPOLOVA_2021.pdf

Johnson, M. P. (2006). Conflict and control: Gender symmetry and asymmetry in domestic violence. *Violence against women*, 12(11), 1003-1018.

Klasnić, K. (2011). Ekonomsko nasilje nad ženama u intimnim vezama u hrvatskom društvu-konceptualne pretpostavke. *Socijalna ekologija: časopis za ekološku misao i sociologijska istraživanja okoline*, 20(3), 335-356.

Kovčo Vukadin, I., & Mirosavljević, A. (2022). COVID-19 Pandemic and intimate partner violence: Experiences and outcomes for shelters' staff. *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, 43(2), 375-393.

Marcus, R. F. (2017). Violence in Adolescence. In *The Development of Aggression and Violence in Adolescence* (pp. 63-111). Palgrave Macmillan, New York.

Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku (2017). *Nacionalna strategija zaštite od nasilja u obitelji za razdoblje od 2017. do 2022. godine*. Dostupno na mrežnoj stranici Ministarstva rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike: <https://mrosp.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/MDOMSP%20dokumenti/Nacionalna%20strategija%20zastite%20od%20nasilja%20u%20obitelji%20za%20razdoblje%20do%202017.%20do%202022.%20godine.pdf>

Obiteljski zakon. *Narodne novine*, br.103/2015, 98/2019.

Protokol o postupanju u slučaju nasilja u obitelji (2019). Zagreb: Vlada Republike Hrvatske, Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku.

Racz, A. (2013). Stavovi medicinskih sestara o međusektorskoj suradnji i sustavu socijalne skrbi u prevenciji partnerskog nasilja nad ženama. *Ljetopis Socijalnog Rada*, 20(3), 415-436.

Radić, I., & Radina, A. (2014). Zaštita od nasilja u obitelji: obiteljskopравни, prekršajnopравни i kaznenopравни aspekt. *Collected Papers of the Faculty of Law in Split*, 51(3).

Sesar, K., & Dodaj, A. (2014). Čimbenici rizika za nasilje u partnerskim vezama. *Socijalna psihijatrija*, 42(3), 162-171.

Smith, P. H., White, J. W., & Holland, L. J. (2003). A longitudinal perspective on dating violence among adolescent and college-age women. *American Journal of public health*, 93(7), 1104-1109.

Škorić, M. (2022). Impact of COVID-19 Pandemic on violence against closely related persons in Croatia. *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, 43(2), 301-301.

Trbojević, J. (2016). Partnersko nasilje u adolescentskim vezama. *Slika tela, seksualnost i partnerske veze u adolescenciji*, 77-96.

Zakon o socijalnoj skrbi. *Narodne novine*, 18/2022, 46/2022.

Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji. *Narodne novine*, br. 70/2017, 126/2019, 84/2021.

Žilić, M., & Janković, J. (2016). Nasilje. *Socijalne teme: Časopis za pitanja socijalnog rada i srodnih znanosti*, 1(3), 67-87.

WHO, W. (2002). World report on violence and health. *WHO: Geneva*.